

Foto: Malin Grönborg

2021-06-07 14:10 CEST

Ett meningsfullt arbetsliv för personer med psykiska funktionsnedsättningar

Vad krävs för att högfungerande individer med autism ska känna meningsfullhet och långsiktighet i sina arbetsliv? Det har studerats i en ny avhandling från Umeå universitet.

Socialtjänstlagen slår fast att socialnämnder ska verka för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra, delta i samhällets gemenskap och ha en meningsfull sysselsättning. Samtidigt är arbetsmarknaden ett politiskt hårt styrt område, med en hög grad av medborgarskyldigheter. Till exempel förväntas en arbetssökande att

acceptera tilldelade praktikplatser eller arbeten om de ska få ekonomisk ersättning från exempelvis Försäkringskassan, vare sig man gillar den tilltänkta praktikplatsen eller inte. Samma sak gäller om man bedöms ha en högre arbetsförmåga än vad man själv orkar arbeta. Dessa exempel som illustrerar en spänning mellan socialtjänstlagens rättigheter och arbetsmarknadens krav har Faten Nouf, doktorand i socialt arbete vid Umeå universitet, studerat i sin avhandling *Ett meningsfullt liv med arbete? Högfungerande individer mellan funktionshinder- och arbetsmarknadspolitik*.

– Jag har undersökt vilka föreställningar högfungerande individer med autism har om deltagande på arbetsmarknaden och vilka erfarenheter de har av arbetsrehabiliterande/-förberedande verksamheter. Studiedeltagare från två verksamheter ingår i studien, en arbetslivsrehabiliterande verksamhet som vunnit upphandling med Arbetsförmedlingen, och ett vuxenlivsförberedande folkhögskoleprogram med arbetsmarknadsrelaterade inslag.

Arbete skapar inte per automatik meningsfullhet

Vad som menas med att personer med funktionsnedsättning ska få stöd till ett *meningsfullt* arbete definieras inte i lagstiftningen. De verksamheter som har studerats arbetar inte heller explicit med frågan.

– För att skapa meningsfullhet skulle man i större utsträckning behöva utgå ifrån individens personliga premisser och uppfattningar om ett meningsfullt arbete. Jag kan se att studiedeltagarnas identitet och ambitioner går i linje med det generellt vanliga självuppfyllande livsprojektet - man vill exempelvis utgöra en värdefull resurs och ha en reell funktion på sin arbetsplats, och man vill få lika lön för lika arbete. I policydokument och verksamhetspraktik som explicit jobbar med att få ut personer i arbete, verkar aspekter som är relaterade till meningsfullhet snarare behandlas som ett kausalt mål, det vill säga att individers inträde till arbetslivet per automatik skulle ge upphov till en känsla av meningsfullhet, oavsett arbete. Både tidigare forskning och min avhandling belyser att så inte är fallet. Personer behöver få utgå ifrån och konstruera sina egna uppfattningar av vad meningsfullhet är för just dem, och hur den kan uppnås i eller genom arbetet. Dessa uppfattningar kan sen fungera som drivkraft och motivation i arbetet, säger Faten Nouf.

Större fokus på individen

Faten Noufs avhandling visar att det är svårt att uppnå just de egna visionerna om meningsfullhet i arbetet. Organisatoriska förutsättningar i den arbetslivsrehabiliterande verksamheten som jobbar i nära anslutning till sysselsättningspolitiken, försvårade den typen av personcentrerat arbete.

– Istället för personcentrerat arbete blev studiedeltagarnas praktiker en form av integration, ett rumsligt deltagande på arbetsmarknaden. Det bryter inte mot lagstiftningen, men sker på bekostnad av en inkludering som innefattar att personen upplever sig vara engagerad och delaktig. Ett *liv* med arbete innefattar ett mått av långsiktighet och hållbarhet i de åtgärder som beviljas, med ett större fokus på individens hälsa och välbefinnande, något som ofta saknas i aktuell politik och praktik. För att tala om ett *meningsfullt liv med arbete* behövs en praktik som dessutom utgår ifrån personer egna incitament till arbete.

– Innan vi kan hävda att vi uppnår ett meningsfullt liv med arbete för högfungerande individer med autism eller andra målgrupper med psykisk funktionsnedsättning genom bedriven politik och praktik, har vi fortfarande en bit att gå. Det behövs tydligare riktlinjer på policynivå som tillvaratar individens rättigheter till ett meningsfullt arbete som även innefattar ett helhetsperspektiv på individens livssituation, snarare än att trycka på de skyldigheter som är förknippade med arbetstagande, säger Faten Nouf.

Kontaktinformation

Faten Nouf, Institutionen för socialt arbete vid Umeå universitet

E-post: faten.nouf@umu.se

Tel: 090-786 65 85

www.umu.se/personal/faten-nouf...

Om disputationen

Fredagen den 11 juni försvarar Faten Nouf, Institutionen för socialt arbete, sin avhandling med den svenska titeln: Ett meningsfullt liv med arbete.

Högfungerande individer med autism mellan funktionshinder- och arbetsmarknadspolitik. Engelsk titel: A meaningful life with work. High-functioning individuals with autism between disability- and labour market policies.

Disputationen äger rum kl. 10:00 - 12:00, intresserade inbjuds att delta via zoom: <https://umu.zoom.us/j/69345728795>

Fakultetsopponent: Professor Martin Molin, avdelningen för socialt arbete och socialpedagogik, Högskolan Väst

Umeå universitet

Umeå universitet är ett av Sveriges största lärosäten med drygt 36 000 studenter och 4 000 anställda. Här finns en mångfald av [utbildningar](#) av hög kvalitet och världsledande [forskning](#) inom flera vetenskapsområden. Umeå universitet är också platsen för den banbrytande upptäckten av gensaxen CRISPR-Cas9 – en revolution inom gentekniken som tilldelats Nobelpriset i kemi.

Vid Umeå universitet är allt nära. Våra sammanhållna campus gör det lätt att mötas, samarbeta och utbyta kunskap, något som gynnar en dynamisk och öppen kultur där vi gläds åt varandras framgångar.

Kontaktpersoner

Elin Andersson

Kommunikatör

Samhällsvetenskaplig fakultet

elin.andersson@umu.se

+46 90 786 9031